

Historia Joannitów w Łosiowie

Pierwsza legendarna wzmianka na temat Łosiowa pochodzi z dokumentu biskupa wrocławskiego Żyrosława z 1189 r., w którym biskup ofiarował zakonowi joannitów kościół w Bardzie (niem. Wartha) wraz z dziesięcinami. Jedną z wymienionych miejscowości jest „ville nomine Młodossouiz”, czyli Młodossowice, usytuowane w okolicach Łosiowa. Około 1207 r. Łosiów został siedzibą – komandorią – zakonu joannitów. Aż do 1810 r. - sekularyzacji - losy Łosiowa wiążą się z zakonem joannitów.

Zakon ten, którego oficjalna nazwa brzmiała Zakon Rycerski Świętego Jana Chrzciciela Szpitala Jerozolimskiego, zwany był również kawalerami rodezyjskimi (po osiedleniu się na wyspie Rodos), a także kawalerami maltańskimi (po osiedleniu się na Malcie). Był jednym z trzech wielkich zakonów rycerskich, które powstały w burzliwych czasach wypraw krzyżowych. Od chwili powstania zakony te stale się powiększały i bogaciły. Odpowiadały też politycznym, duchowym i emocjonalnym potrzebom owych czasów. Z Zachodu płynął nieprzerwany strumień ochotników, którzy pragnęli przywdziać habit, a jednocześnie mieć możliwość prowadzenia czynnego życia oraz walki za wiarę. Zakon splótł doskonale dwa średniowieczne ideały doskonałości chrześcijańskiej: mnicha i rycerza, co zdecydowało o jego atrakcyjności. Zakon szpitalników (jak nazywano joannitów) prowadził też szeroko zakrojoną działalność charytatywną, a codziennie rozdzielana między biednych jałmużna budziła zdumienie i podziw od-

wiedzających. Ale to nie wszystko. Walkę z niewiernymi joannici traktowali jak dobry interes, który powinien przynieść konkretne korzyści w postaci nowych posiadłości, łupów i dodatkowych dochodów, co przyciągało w ich szeregi nie tylko bogobojnych i miłosiernych synów szlacheckich rodzin, ale i żądnych władzy i wpływów awanturników. Wygasanie ruchu krucjatowego zmusiło joannitów do szukania nowych zadań, które zaczęły przejawiać się w prowadzeniu szkół przyparafialnych, opiece nad chorymi i prowadzeniu działalności gospodarczej.

W tym wielkim ruchu umysłów, serc i czynów, jakim były krucjaty, Polska udziału nie wzięła - z wyjątkiem nielicznych jednostek, do których należał książę Władysław II Wygnaniec ze swym orszakiem śląskich rycerzy. Silniejszym za to odbiciem tych nastrojów krzyżowych stały się dość liczne na ziemiach polskich fundacje dla zakonów rycerskich. Tylko na Śląsku spotykamy już w 2 połowie XII w. i pierwszej XIII w. zakony rycerskie joannitów, templariuszy, bożogrobców oraz zakon NP Marii Domu Niemieckiego, popularnie zwany krzyżakami. Pierwsi przybyli joannici pozostający pod władzą przeora czeskiego. Do końca średniowiecza na ziemiach polskich powstało ok. 40 placówek joannitów. W ówczesnych granicach Śląska było ich aż 17.

Pierwsze nadania dla joannitów śledzimy w dokumentach pod koniec XII w., ale apogeum książęcych darowizn przypada na wiek XIII. Wiek, w którym wierzono w poprawę świata i ufano, że ludzkość jest od niej niedaleko. Wspólnota chrześcijańska była wówczas czymś bliskim i zrozumiałym. Te same obrzędy, ten sam język liturgiczny, te same sentymenty religijne czyniły znacznie mniejszym poczucie obcości, mimo że na co dzień świadomość wspólnoty interesów rzadko przekraczała horyzont kościelnej wieży. Wpływy ideologii ascetycznej zataczały kręgi szersze niż kiedykolwiek przedtem; królowie wdziwiali włosiennice, ich żony pielęgnowały trędowatych, rycerze uświęcali własne rzemiosło, a ginąc w walce z „niewiernymi” pod Na-vas de Tolosa czy pod Tunisem, pod Akką, Legnicą czy Kwidzynomem, czuli, że walczą za wspólną sprawę. Chłop znad Renu wędrował setki mil, by osiedlić się na Śląsku czy w Siedmiogrodzie, zmieniał pana, ale czuł się stale członkiem tej samej chrześcijańskiej wspólnoty

Komturia joannitów w Łosiowie sięga XII w. O miejscu jej powstania mógł zdecydować fakt, iż udział w krucjacie do Ziemi Świętej wziął rycerz wywodzący się z pobliskiej Pogorzeli. Musiał się on zetknąć tam z zakonem szpitalników, a podekscytowany nową ideą zapragnął wszczepić ją w swe rodzinne strony. Jak wynika z dokumentów, założenie komturii w Łosiowie nie było aktem jednorazowym. Dziesięciny tej miejscowości lub okolicy należały do joannitów już przed

1189 r. W 1238 r. otrzymali oni łośiów od księcia Henryka Pobożnego, który zezwolił na jego lokację na prawie niemieckim. W 1257 r. mowa jest już o konwencie joannitów, a dopiero w 1261 r. spotykamy tu pierwszego komtura.

Na przełomie XIV/XV w. komtura liczyła od 7 do 10 braci, przy czym przeważali tu bracia rycerze (w komturiach miejskich, np. w Brzegu - kapłani). Dziełem joannitów było zasiedlenie lesistych terenów koło Łosiowa i powstanie tu między 1238-1255 r. trzech nowych wsi: Łosiowa, Buszyc i Jasiony. Zakonnicy dobrze przysłużyli się też budownictwu kościelnemu. To im zawdzięczamy budowę kilku kościołów, w tym kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie, wzmiankowanego w dokumentach w 1255 r. Obecny kościół został wzniesiony przez joannitów w 1703 r., z częściowym wykorzystaniem murów poprzedniego gotyckiego obiektu.

Pierwszym znanym komturem łosiowskich joannitów (o bliżej niesprecyzowanym zakresie władzy) był Jan. W 1309 r. komturem został Bertold z Hennebergu, namiestnik przeora czeskiego na Śląsk, na nagrobku przedstawiony z mieczem, ale w habicie. W 1332 r. w Łosiowie wymienieni są czterej bracia, komtur (Konrad Spiegl), pleban, klucznik i rycerz. W 1336 r. zaś komtur, kapłan i 5 laików. Rządy komturów rycerskiego pochodzenia poświadczane są w Łosiowie przez ok. 51 lat. Uczestniczyli oni, podobnie jak ich świeccy krewni, w życiu politycznym swojej dzielnicy, występując jako doradcy lub członkowie świty książąt legnicko-brzeskich.

Aktywność polityczna wymagała od rycerzy częstych pobytów poza konwentem, co musiało doprowadzić do rozluźnienia życia zakonnego. Z czasem komtura stawała się coraz bardziej zeświecczonym bractwem grupującym potomków rodzin szlacheckich, zapewniając im udział w dochodach z dóbr ziemskich i prestiż związany z godnościami. Zakon był też instytucją kościelną o dużej niezależności, gdzie młodzi synowie rodzin feudalnych, pozbawieni dziedzictwa i urzędów, mogli zrobić wielką karierę wojskową i polityczną, a przynajmniej mieli zapewnione dostatnie życie, zgodne z wymogami stanu rycerskiego.

Niestety, jako bezwolne narzędzie szlachty i władców, rycerskie domy joannitów straciły związek ze swoim pierwotnym powołaniem. Rycerze nie gardzili też rozbojem na drogach. W 1525 r., gdy w księstwie brzeskim zaczęto głosić Ewangelię w nowym, luterańskim duchu brzescy joannici szybko wyrzekli się też swej wiary. W roku następnym miejscowy komtur ożenił się z byłą mniszką, a kantor w kościele zaczął śpiewać mszę po niemiecku. Wkrótce też i mieszkańcy Łosiowa przyjęli nową wiarę. Jak wiemy z dokumentów, ograniczono w tym czasie samowolę duchowieństwa, a mieszkańcom nakazano m.in., aby z chwilą uderzenia w dzwon szli do kościoła i pozostawali tam aż do końca kazania pod rygorem kary wię-

zenia i kilkumiesięcznej pracy przy sypaniu wałów. Taki stan nie trwał długo - już w 1584 r. komtur von Mettich przywrócił religię katolicką.

Łosiów był własnością zakonu joannitów aż do początku XIX w. Niestety, szukający pieniędzy król pruski Fryderyk Wilhelm III w 1810 r. rozwiązał protestancką gałąź zakonu św. Jana. Komandoria joannitów w Łosiowie przestała istnieć, a jej majątek został (...) a właścicielem został pruski generał hrabia Ludwig York von Wartenburg, który otrzymał ten majątek za swoje zasługi w wojnie z Napoleonem. Około 1814 r. hrabia Wartenburg przeniósł się do Oleśnicy Małej, a majątek komandorii przeszedł w ręce Heinricha von Reuk (albo Reutz). Kolejnym właścicielem ok. 1845 r. został Johann Gotfried Brieger z Lewina Brzeskiego. Ostatnim właścicielem majątku joannitów oraz aż do II wojny św. była rodzina von Moll z Brzegu (właściciele brzeskiej garbarni). W styczniu 1945 r., z chwilą zbliżania się wojsk radzieckich, mieszkańcy wsi zostali ewakuowani w kierunku Wrocławia.

Do prawie opustoszałej miejscowości 4 lutego 1945 r. wkroczyły wojska radzieckie. W maju i czerwcu 1945 r. do Łosiowa zaczęli napływać wysiedleni z Kresów Wschodnich Polacy... W byłym majątku joannitów utworzono w latach 60. XX w. Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego, który obecnie nosi nazwę Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Obecny, ukryty w zadbanym parku pałac pochodzi z XIX w. Jego budowę przypisuje się Johannowi Gotfriedowi Briegerowi. Po II wojnie światowej pałac był remontowany pod nadzorem wojewódzkiego konserwatora zabytków. Obecnie dobrym gospodarzem obiektu jest Śląska Spółka Cukrownicza. Zabytkowy park ma powierzchnię 5,24 ha. Jest tam zgromadzonych ponad 80 gatunków drzew i krzewów, w tym wiele egzotycznych gatunków z Azji, Ameryki i Basenu Morza Śródziemnego. Najstarsze okazy liczą ponad 250 lat.

źródło: tekst „Joannici z Łosiowa” z serwisu www.odr.pl Autor: Joanna Bank. Gazeta: NTO

Historia Łosiowa

Pierwsza wzmianka na temat Łosiowa pochodzi z dokumentu biskupa wrocławskiego Żyrosława z roku 1189. W dokumencie tym biskup ofiarowuje zakonowi joannitów kościół w Bardzie wraz z dziesięcinami. Jedną z miejscowości jest Łosiów, określony wówczas jako „ville nomine Młodossouiz”.

Około roku 1207 Łosiów staje się siedzibą - „komandorią” zakonu maltańskiego (wieś należała wówczas do okręgu kasztelanii w Ryczynie). Aż do 1810 roku - sekularyzacji - losy Łosiowa wiążą się z zakonem joannitów. W roku 1238 ks. Hen-

ryk Brodaty osadza Łosiów na prawie niemieckim. W tym dokumencie Łosiów przedstawiony został jako „villam, que Losowe”. Podczas najazdu mongolskiego w 1241 roku w bitwie pod Legnicą brali udział także joannici z Łosiowa. W roku 1255 otrzymali oni prawo pobierania dziesięcin z Łosiowa, a także Różyny, Buszyc i Jasiony. W 1284 roku biskup wrocławski Tomasz II, zrzeka się na rzecz joannitów z Łosiowa dziesięciny ze wsi Oldrzychowice koło Lewina Brzeskiego.

W 1335 roku Łosiów zostaje wymieniony w rejestrze Galhardusa de Carceribusa, nuncjusza papieskiego. Dwa razy: w roku 1428 i 1429, wieś została zniszczona przez wojska husyckie. W roku 1534 mieszkańcy Łosiowa oraz zakonnicy przeszli na luteranizm. Ten stan rzeczy trwał niedługo, bo już około roku 1584 komtur von Mettich restauruje religię katolicką.

W 1788 ewangelicy mieszkańcy Łosiowa wznoszą osobny kościół, który został rozebrany z niewiadomych przyczyn po 1945 roku. Łosiów został ponownie zniszczony podczas wojny trzydziestoletniej przez wojska szwedzkie.

W 1810 roku następuje sekularyzacja zakonu joannitów. Właścicielem majątku zostaje pruski generał lir. Ludwig York von Wartenburg, który otrzymuje ten majątek za swoje zasługi w wojnie z Napoleonem. Około roku 1814 von Wartenburg przenosi się do Oleśnicy Małej, a majątek komandorii przechodzi w ręce Heinricha von Reuk (albo Reutz). Kolejnym właścicielem zostaje ok. roku 1845 Johann Gotfried Brieger. Ostatnimi właścicielami majątku joannitów w Łosiowie była rodzina Moll z Brzegu.

Przed II wojną światową na terenie Łosiowa oprócz kościołów: katolickiego i ewangelickiego, znajdowała się m.in. fabryka kafli, dwie szkoły: ewangelicka i katolicka (z 1910 roku), szpital (zbudowany ok. 1910 r.) poczta, kilka sklepów, restauracja, wiatrak (w stylu holenderskim z XIX w., obecnie w ruinie).

Od 1843 roku, po ukończeniu linii kolejowej relacji Wrocław - Opole, Łosiów uzyskał połączenie kolejowe. W 1939 roku w Łosiowie mieszkało około 1600 osób. Przed rozpoczęciem agresji na Polskę w Łosiowie zakwaterowani byli niemieccy żołnierze. W styczniu 1945 roku, z chwilą zbliżania się wojsk radzieckich, mieszkańcy wsi zostali ewakuowani w kierunku Wrocławia. Do prawie opustoszałej miejscowości wkroczyły 4 II 1945 roku wojska radzieckie. W maju i czerwcu 1945 roku do Łosiowa zaczęli przybywać z kresów wschodnich polscy osadnicy.

W VII 1945 roku utworzono w Łosiowie siedzibę gminy z polskimi władzami (do 1975 r.). W VIII 1946 roku do Niemiec

zostali wywiezieni niemieccy mieszkańcy Łosiowa. W dniu 10 IX 1961 roku oddano do użytku „Szkołę Tysiąclecia”, której nadano im. J. Słowackiego.

Po zlikwidowaniu Szpitala Zakaźnego w Łosiowie, w jego budynku we IX 1969 roku otwarto Zasadniczą Szkołę Rolniczą. W byłym majątku joannitów utworzono w latach 60 - tych Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego, który obecnie nosi nazwę Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego (OODR). Przedtem w budynku tym miała swą siedzibę filia Akademii Rolniczej z Wrocławia.

Obecnie Łosiów jest miejscowością liczącą około 1600 mieszkańców. Wieś wchodzi w skład gminy Lewin Brzeski. Podobnie jak i dawniej większość mieszkańców posiada własne gospodarstwa rolne. Dzięki dobrej sieci komunikacyjnej: stacja PKP, kilka przystanków PKS oraz przebiegającej przez wieś drożdze nr 4, wielu mieszkańców Łosiowa dojeżdża do pracy lub szkoły w innych miastach np. do Brzegu, Opola czy Wrocławia.

Obecnie wieś jest bardzo rozwinięta. Posiada: 10 sklepów, kilka zakładów usługowych, piekarnię, cukiernię, szkołę podstawową, urząd pocztowy, dwa przedszkola (jedno w centrum wsi, gdzie przed wojną znajdowała się plebania ewangelicka, drugie powstałe na początku lat 70 - tych, zbudowane dla dzieci pracowników WOPR - u, na tzw. „Osiedlu”), bank spółdzielczy, ośrodek zdrowia, bibliotekę publiczną, Wiejski Dom Kultury, straż pożarną, restaurację „Łoś” oraz stację paliw.

źródło: tekst „Zarys historii miejscowości Łosiów” z serwisu www.odr.pl

